

Nekoliko riječi o hrvatskim glagolskim notarskim knjigama i o glagolskim ispravama.

Posebne knjige o ispravama izdanim strankama, koliko mi je danas poznato, vodili su tako zvani notari. Ali pored notara, oblasti i velmoža sastavljali su glagolske hrvatske isprave jošte tako zvani kanceliri, koji su bili često puta podjedno i notari, zatim svećenici, javni ili opći (općinski) pisari i žakani ili dijaci.

Za sada su mi poznati:

1. ovi notari, koji su svoje knjige i isprave pisali glagolskim pismom:

Tekući broj	Ime notara	Kada je radio?	Mjesto, u kojem je radio?	Čijom dozvolom?	Svećenik ili svjetovnjak?
1.	Pop Mikula z Gole Gorice	oko g. 1275.	Prično u Istri	oblašću svete rimske crkve i kneza pazinskoga i sve gospode deželjske	svećenik
2.	Gašpar Bribiran	oko g. 1309.	Novi	carskom oblašću	svjetovnjak
3.	Dujam	oko g. 1395.	Vekšestan ili Kožlak u Istri	"	?
4.	Ivan Šakuš de Lode	oko g. 1437.	Senj	"	svjetovnjak
5.	Matko, sin Vida	oko g. 1450.	Baška na otoku Krku	"	svećenik
6.	Matij Bohončić	oko g. 1460.	Bag	"	"
7.	Mikula al Mikulica	oko g. 1465.	Omišalj na otoku Krku	"	"
8.	Štegunberg	oko g. 1480.	Senj	"	svjetovnjak
9.	Juraj, sin suca Grška	oko g. 1482.	Baška na otoku Krku	"	svećenik
10.	Grgur Gomilac	oko g. 1485.	Kožlak u Istri	"	"
11.	Ivan Zojčić	"	Senj	"	"
12.	Maroman Marinčul	"	Rab	?	svjetovnjak
13.	Jakov Bajčić	"	Buže	carskom oblašću	svećenik
14.	Matij Hrsac, sin Jurjev	oko g. 1487.	Vrbnik na otoku Krku	crkvenom oblašću	"
15.	Jakov	oko g. 1488.	Omišalj	"	"
16.	Petar Jakovčić	oko g. 1489.	Senj	carskom oblašću	"

Tekući broj	Ime notara	Kada je radio?	Mjesto, u kojem je radio?	Čijom dozvolom?	Svećenik ili svjetovnjak?
17.	Jurko Pšeničić	oko g. 1490.	Krk	?	svećenik
18.	Juraj iz Baga	oko g. 1495.	Bag	carskom oblašču	"
19.	Beneto Grabija	oko g. 1500. (?)	Dobrinj	?	svjetovnjak
20.	Antun Martinović	oko g. 1500.	Omišalj	?	svećenik
21.	Jakov Križanić	oko g. 1502.	Barban u Istri	carskom oblašču	"
22.	Filip Pilušinić	"	Novi Vinodolski	apoštolskom i carskom oblašču	"
23.	Jerolim Mirković	oko g. 1506.	Bag	carskom oblašču	svjetovnjak
24.	Ivan Prkačinić	oko g. 1507.	Veprinac u Istri	"	svećenik
25.	Ivan Mavrović, sin Jurjev	oko g. 1514.	Dobrinj	"	"
26.	Bartol Dušmanić	oko g. 1524.	Senj	apoštolskom oblašču	"
27.	Bernardo Panciuš	oko g. 1535.	Omišalj	?	"
28.	Gverin Tihic	oko g. 1546.	Rijeka (Fiume)	carskom oblašču	svjetovnjak
29.	Levac Križanić	"	Žmina u Istri	apoštolskom i carskom oblašču	svećenik
30.	Stipan Mezinčić	oko g. 1548.	Bakar	carskom oblašču	"
31.	Matej Barbirić	oko g. 1554.	"	"	"
32.	Juraj Bogutić	oko g. 1577.	Senj	"	"
33.	Vincenc Frljanić	od g. 1583.—1612.	Boljun u Istri	oblašču svetoga stola apoštolskoga i carskom slobodom	"
34.	Rok Zavrlic	oko g. 1588.—1614.	Kastav	oblašču apoštolskom i cesarskom	svjetovnjak
35.	Anton Antončić	oko g. 1598.	Veprinac u Istri	carskom oblašču	svećenik
36.	Juraj Badovinić	oko g. 1599.	Hum u Istri	"	"
37.	Ivan Renaldi	oko g. 1600. (?)	Omišalj	"	svjetovnjak
38.	Gia Anton Cutinić (Czutinis)	"	Dobrinj	oblašču benetačkom	"
39.	Juraj Jakominić	od g. 1603.—1623.	"	oblašču presvite i zmožne gospode benetačke	"
40.	Garžan Valjković	od g. 1610.—1620.	Vrbnik	"	"
41.	Petar Pačalat	oko g. 1609.	Veprinac u Istri	?	svećenik
42.	Ivan Križmanić	od g. 1612.—1620.	Boljun u Istri	oblašču svetoga stola apoštolskoga i carskom slobodom	"
43.	Bernardin Velijani	od g. 1620. dalje	"	"	"
44.	Andrij Tolanić	od g. 1623.—1649.	Dobrinj	oblašču presvite i zmožne gospode benetačke	svjetovnjak

Tečući broj	Ime notara	Kada je radio?	Mjesto, u kojem je radio?	Čijom dozvolom?	Svećenik ili svjetovnjak?
45.	Matijaš Gerčić	oko g. 1624.	Drivenik	carskom oblašću	svećenik
46.	Petar Lazarić	"	Mošćenice u Istri	oblašću svetoga stola apostolskoga i carskom slobodom	"
47.	Pero Tadilović	oko g. 1632.	Dobrinj	oblašću presvite i zmožne gospode benetačke	svjetovnjak
48.	Mikula Brnić	oko g. 1641.	"	"	"
49.	Ivan Stašić	od g. 1637.—1652.	Vrbnik	"	"
50.	Ivan Pavlinić	oko g. 1645.	Kastav	oblašću apostolskom i cesarskom	svećenik
51.	Bon Martinić	oko g. 1647.	Krk	oblašću presvite i zmožne gospode benetačke	svjetovnjak
52.	Matij Frančić	oko g. 1672.	Dobrinj	"	"
53.	Ivan Volarić	oko g. 1700.—1705.	"	"	"
54.	Petar Petriš	oko g. 1704.—1724.	"	"	"
55.	Mila Brusić	oko g. 1725.—1733.	"	"	"
56.	Antun Petriš	oko g. 1727.—1751.	"	"	"
57.	Ivan Prašnić	oko g. 1751.—1780.	"	"	"
58.	Ivan Sormilić stariji	oko g. 1758.	Omišalj	"	"
59.	Ivan Sormilić mlađi	oko g. 1771.—1783.	Dubašnica	"	"
60.	Ivan Kirinčić	od g. 1780., dok se nije počelo lat. slovima pisati	Dobrinj	"	"
61.	Žan Fran Bonmartini	?	Omišalj	"	"
62.	Markej Turato	u 17. vijeku	"	"	"

2. ovi kanciliri, koji su svoje isprave pisali glagolskim pismom:

Tečući broj	Ime kancilira	Kada je radio?	Mjesto, u kojem je radio?	Svećenik ili svjetovnjak?	Bilješka
1.	Ivan Šakuš de Lode	oko g. 1437.	Senj	svjetovnjak	bio podjedno sudac i notar
2.	Domin Kirin Vranić Gučanin	oko g. 1445.	Bakar	svećenik	—
3.	Matko, sin Vida	oko g. 1450.	Baška	"	bio je podjedno notar
4.	Jakov Lovrić, sin Petra	"	Novi	"	—

Tekući broj	Ime kancelira	Kada je radio?	Mjesto, u kojem je radio?	Svećenik ili svjetovnjak?	Bilješka
5.	Juraj, sin Grška	oko g. 1482.	Baška	svećenik	bio je kancelir gospodski i notar cesarov
6.	Žan Jakov	„	Krk	svjetovnjak	—
7.	Maroman Marinčul	oko g. 1485.	Rab	„	bio je notar publik i kancelir gospodina senjskoga biskupa
8.	Martin Žakan	oko g. 1495.	Dubašnica	„	—
9.	Jakov Srakoperić	oko g. 1528.	Kastav	„	—
10.	Mikula Kirinčić	oko g. 1617.	Dobrinj	„	—
11.	Matij Ivanušić	oko g. 1625.	Bribir	„	—
12.	Pero Tadilović	oko g. 1632.	Dobrinj	„	bio je podjedno notar
13.	Ivan Pavlinić	oko g. 1645.	Kastav	„	„
14.	Ivan Jurašić	oko g. 1697.	Ogulin	„	—
15.	Matij Marušić	oko g. 1733.	Grizane	svećenik, kanonik	—

3. ovi javni ili opći (općinski) pisari, koji su svoje isprave pisali glagolskim pismom:

Tekući broj	Ime pisara	Kada je radio?	Mjesto, u kojem je radio?	Naziv ili naslov pisara	Bilješka
1.	Kirin, sin Radonjin	oko g. 1100.	Dobrinj	pisac od komuna Dobrinja	odaje: <i>Pisah pravo i verno</i>
2.	Mikula, sin Petra Balištrara	oko g. 1230.	„	„	odaje: <i>Pravo i verno pisah</i>
3.	Gašpar Bribiran	oko g. 1309.	Novi	nema nikakva naslova, notar	odaje: <i>Pisah pravo</i>
4.	Rumin	oko g. 1321.	Dobrinj	pisac općini dobrinjske	odaje: <i>Pisah, kako slišah</i>
5.	Ivan	oko g. 1323.	Belgrad u Vinodolu	nema nikakva naslova	—
6.	Mirša, prvadž	oko g. 1375.	Baška	pisac opći	odaje: <i>Pisah za prošnju obiju stranu pravo i verno</i>
7.	Vid Tavel, sin Ivana Lintinje	oko g. 1379.	Dobrinj	pisac od komuna Dobrinja	—
8.	Dominik, sin Dobrostin	oko g. 1400.	„	pisac općini dobrinjske	odaje: <i>Bêh na tom i pravo i verno pisah</i>
9.	Stanac	oko g. 1413.—1420.	Baška	pisac općini baške	odaje: <i>Bih na vsem tom i pisah po zapovedi (prošnji)</i>

Tekući broj	Ime pisara	Kada je radio?	Mjesto, u kojem je radio?	Naziv ili naslov pisara	Bilješka
10.	Ivan Ramković, prvad	oko g. 1426.	Baška	pisac općini baške	dodaje: <i>Pisah za prošnju . . . i po zapovedi</i>
11.	Preur Filip	oko g. 1447.	Crikvenica	nema naslova	dodaje: <i>Pisa čisto i pravo</i>
12.	Žust	oko g. 1454.	Lovran u Istri	pisac	—
13.	Ivan Korka	oko g. 1471.	Omišalj	pisac od Omišlja	dodaje: <i>Pisah ov test pravo i verno</i>
14.	Martin Klarić	oko g. 1563.	Hrnetić kraj Karlovca	nema naslova	—
15.	Fran Mirošić	oko g. 1574.—1582.	Grižane	„	—
16.	Mikula Likorić	oko g. 1596.	„	„	—
17.	Juraj Arbanasić	oko g. 1565.	Vinodol	—	—

4. ovi svećenici, koji su javne isprave pisali glagolskim pismom: *Plovan Blaž* u Hreljinu oko g. 1403., *pop Matij* u Crikvenici od g. 1419., *pop Vid* u Novom oko g. 1422., *dom. Juraj pop Zubin* u Zadru oko g. 1437., *pop Luka Mavrić* u Belgradu u Vinodolu oko g. 1449., *pop Ambroz*, obrani tavel bakarski, oko g. 1455., *dom. Petar Kršavić, sin Mikule*, u Sustipanovoj luci u Dalmaciji oko g. 1460., *pop Ivan*, plebanuš pod Lipnikom u karlovačkom kotaru, oko g. 1465., *dom Toma Matešić*, kapelan ugljanski, oko g. 1466., *domin Mihovil* u Bribiru oko g. 1485., *domin Petar* u Dubašnici oko g. 1487.—1495., *pop Petar Vidaković*, plovan u Novom, oko g. 1496., *pop Filip*, provendar novljanske crkve, oko g. 1499., *Šimun Paval*, plibanuš sv. Marije pod Okićem, oko g. 1505., *pop Juraj Mikonić*, plebanuš gaški u kotaru gradačkom, oko g. 1527, *pop Mihovil*, kapelan na Veprincu, oko g. 1534., *pop Marko*, kapelan kod sv. Jurja u Jaskanskom kotaru, oko g. 1535., *pop Anarij Anžetić* u Grižanama oko g. 1583. i *pop Ivan Knežić* u Grižanama oko g. 1591., *pop Petar Bogović* iz Dubašnice oko g. 1600. (?), *Tomo Mariašević*, kanonik u Novom, oko g. 1600. (?), *Bernardin Velijani*, plovan u Boljunu, oko g. 1623., *pop Stipan Desputić* u Grižanama oko g. 1620., *pop Ivan Mužinić* iz Crikvenice oko g. 1635., *pop Mikula Cubranić* na Panaču oko g. 1670. i t. d.

5. ovi žakani (dijaci), koji su javne isprave pisali glagolskim pismom: *Žakan Stipan* u Grižanama oko g. 1474., *Gržan žakan santiz* u Krku oko g. 1545., *Mikloš djak Klasinić* u Gerovu oko g. 1570., *žakan Andrij Benković* u Grižanama oko g. 1606., *žakan Fabijan Meličić* u Grižanama oko g. 1616. i t. d.

Najurednije i najkonzekventnije pisali su svoje isprave notari. Oni su vodili o tim javnim ispravama i točne zapisnike ili knjige. Do danas se je sačuvalo nekoliko takvih starih notarskih knjiga, nu većinom su te knjige manjkave i jako oštećene. Najbolje su danas sačuvane dvije notarske knjige *Ivana Stašića* iz Vrbnika. Prva siže od 13. prosinca 1637. do 5. studenoga 1644. sa kasnijim dodacima i bilješkama. I ta je posve potpuna. Druga je knjiga nastavak prve i siže do 17. ožujka

1652. Nu u ovoj drugoj knjizi manjka: naslovni list i listovi 1., 2., 3., 4., 10., 15., 16., 17. i 18. i iza posljednjega lista (182.) iščupano je nekoliko listova. Ni kazalo ili voj knjige (vođ knjige) nije u ovoj drugoj knjizi potpuno. Ja sam obje ove knjige priredio za štampu i čekam samo sa štampom, dok nakladnika nađem. Ove nam knjige jasno i ko na dlanu pokazuju sav privatno-pravni život naroda iz onoga doba, o kom rade. U njima nalazimo kupo-prodaje (*uštrumenle* ili *instrumente* ili *štrumente*), zatim promjene vlasništva, oporuke (*tištamente*), dodatke ili dopunke oporukama (*kundicilije*), imovinske nagodbe glede diobe porodične baštinjene imovine (*kumpromese*), odluke procjenitelja kod diobe porodične imovine (*sentencije*), procjene nepokretne i pokretne imovine (*štme*), razne nagodbe ili pogodbe (*kordije*), razne darovnice, ženidbene ugovore, u koliko se tiču miraza (*dote*) i t. d.

Osobito su interesantne na otoku Krku nagodbe ili kordije, koje su radile o tom, da je mogao za mletačke vlade mjesto onoga, koji je bio unovačen, drugi poći na ratnu lađu (*galiju armižanu*). Onaj, koji je pošao mjesto drugoga na ratnu lađu, zvao se je njegovim *galiotom*, a plaćao mu je onaj, mjesto koga je pošao na ratnu lađu, 7—800 libara bilo u gotovu novcu bilo u nepokretnoj ili pokretnoj imovini. Od darovnica najinteresantnije su danas za nas one, koje govore o darovima, što su ih dobivali mladi žakani (dijaci) prigodom zaređenja u svećenike. Primjera radi spomenut ću jednu ovakovu darovnicu iz prve knjige vrbničkoga notara Ivana Stašića na harti (listu) 8. br. 23., koja glasi:

„Va ime H(risto)vo, amen, let od njega rojstva 1638., indicijon 6., miseca novebra dan 1., če je na dan vsih svetih, budući (v) Varbnici v polači pučkoj, budući totu prežento za svedočastvo poštovani redovnici, ki bihu spravljani današnji dan na veselje mlade mise, ku biše služil današnji dan pop Petar Starčić. I bi učinjen obet, a to za boga i za njega hranu, kako je užanca našega mesta. Najprije njega mati da mu u dar vse svoje štabilo i mobilo. Obeća mu Mikula Šulinja, ki mu biše za oca, jednu ovcu s jancem, Mikula Saražić nazimicu k Jurjevi, Barić Barijanić jedan dan orat, Paval Dujmović od Baški nazimicu k Jurjevi, Franić Vitezić janjca, meštar Mate od Raba libru 1, Ivančić orat jedan dan, Garžan Ostrogović janjicu, Matij Topolić ovcu 1, Manda, žena Jurja Bolonića, kalceti sukna, Antona, žena Petra Šulinica, podvezi.“

Kao primjer ženidbenoga ugovora navodim iz prve knjige vrbničkoga notara Ivana Stašića onaj na karti 50. br. 106., koji glasi:

„*Matarmonij Andrija Kirinčića i Kati Kaligera.*“ Va ime H(risto)vo, amen, let od njega rojstva 1641., indicijon 9., miseca pervara dan 3. (v) Varbnici v kući, v koj stoji Šimun Volarić, pred svedoci, Šimun Volarić i Ivan Hodanić p(okojnoga) Ivana. Tu prežento Andrij Kirinčić i Kate, hći p(okojnoga) Franića Kaligerića, buduć otel rečeni Andrij vazeti rečenu Katu za svoju ženu po zakonu s(veto)ga matarmonija, kako zapovida s(ve)ti kuncilij Trentin. Ki rečeni Andrij, ne buduć siljen ni svorcan od nikogare nego sam od svoje volje i ljubve reče, da daje rečenoj Kati doti svoga dobra, kad i njoj drago, l(ibar) 200. Jošče zgora vsega toga reče rečeni Andrij, da oće i da bude imela rečena Kate po konac njega smarti del od vsega njegovoga dobra, kako i jedan od njega obitelji, ako bude rečena Kate dalje živa nego rečeni Andrij. Ka rečena Kate reče, da daje ona Andriju kuntradoti nje blaga libar 50. I tako bi svaršen ta rečeni sveti matarmonij i cetera.“

Sve gotovo javne isprave, što ih notari izdaju, počinju po prilici riječima:

„*Va ime Hristovo, amen, let od njega rojstva . . . , indicijon . . . , v v kući mene nodara pred svedoci (ili u kući stranke)*“. Iza ovih riječi dolaze u uštrumentu (kupoprodajnom ugovoru) ove riječi: „*Pred rečenimi svedoci prodaje (na pr. Juraj Bozanić Petru Fargašiću) njega lihu zemlje (kuću, darmun, laz i t. d.), slobodnu (ili s livelom = dohotkom), po štimi (ili po dobrovoljnoj ceni)*“. Iza toga kazuju se točno međe dotične nepokretnine. Cijeli uštrument završuje malo ne uvijek stereotipno riječima: „*obligujuć rečeni kupac rečenomu prodavcu mantimat (držat) rečenu prodaju pod obligacijon vsih svojih dobar, ke su i ke budu, i cetera*“.

Svaka promjena vlasništva (nepokretnosti) bila je tri puta javno proglašena na određenom mjestu po domaćem oficijalu tri prve nedjelje, kada je narod izašao iz crkve. Svakomu uštrumentu kaošto i budi kakvoj promjeni nepokretna vlasništva, o kojoj se je izdala javna isprava, pridodana je bilješka o tom javnom proglasu, i to riječima: *I bi klicana rečena prodaja tri parve nedilje na mestu zakona (na pr. kaštela Varbnika) po oficijalu (na pr. Mikuli Radivoju)*“.

Ako nije bila procjena prodavane nepokretnosti poznata prigodom sastavljanja uštrumenata, dodavale bi se bilješke o procjeni naknadno uštrumentu. Procjenitelji bila su redovno dva, jednoga si je odabrao kupac, a drugoga prodavalac. Procjenitelji zovu se *rotnici* ili *štimaduri*. Procjenitelje plaćali su i prodavalac i kupac svaki svoga. Tko nije bio zadovoljan sa prvom procjenom, mogao je na svoj račun tražiti drugu procjenu po novim procjeniteljima. Ako ni s ovom drugom procjenom nije bila koja stranka zadovoljna, mogla je opet na svoj račun tražiti treću procjenu opet po novim procjeniteljima. Četvrta procjena nije se dozvoljavala.

Kad je bila ustanovljena cijena prodavane nepokretnine, isplatio je kupac novac prodavaocu pred notarom u prisutnosti dvaju svjedoka. Ako to nije bilo učinjeno kod sastavljanja uštrumenta, dodaje se naknadno uštrumentu bilješka: „*Pred rečenimi svedoci . . . (ime prodavaoca) ozva se kuntenat i plaćen od . . . (ime kupca za zgora rečenu prodaju za libar (kaže se svota) do beča i bagatina*“.

Proti kupoprodaji mogli su protestovati (*kuntradikati*) u određenom roku rodaci ili susjedi prodavaočevi. Protest imali su najaviti kod notara i položiti pogodenu svotu, a pred sudom (pravdom) imali su opravdati svoj protest. Ako je sud uvažio protest, tada je podigao prvotni kupac svotu sa troškovima, što ih je imao, kod notara i odrekao se prava na pogodenu nepokretninu. O takovim protestima dodavale bi se prvotnomu uštrumentu bilješke, na pr. „*1640. na 26. agusta pred svedoci, Mikula Hodanić i Juraj Sulinić, Franić Volarić kuntradika rečenu prodaju kako bližnji i depožita libar (svotu) i spizu*“ (= troškove).

Nakon ovakova protesta, ako je sud dosudio ili ako je prvotni kupac dragovaljno odstupio od ugovora, dodaju se prvotnomu uštrumentu još riječi na pr.: *1640. na 27. augusta pred svedoci, Matij Duban i Anton Valjković, Kate, žena p(o-kojnoga) Mikuli Brajka, (dobrovoljno odustala od ugovora) dvignu rečeni depožit, će je libar (svotu) i spizu, i renucija rečenu prodaju rečenomu Franiću*“.

Slično se postupa i kod promjene svakoga nepokretnoga vlasništva, o kojoj je bila kod notara javna isprava sastavljena.

Kod oporuke (tištamenta) dolaze poslije gore pomenuta uvoda redovno riječi: „*Totu (u kući onoga, koji pravi oporuku) ležec (ili sidec) rečeni (ime onoga, koji pravi oporuku) na svojoj postilji, telom nemoćan, a pameti i razama dobra, čini prizvat k sebi mane nodara, proseći me, da mu pišem njega posljednji tištamenat, kasivajuć*

vse svoje parve tištamenti, a če va ovom odluči, oče da bude tvaro i stanovito. Naj-prije di rečeni . . . , da kada ga gospodin bog sudi od ovoga svita, da preporuča dušu svoju gospodinu bogu i divi Mariji i vsemu dvoru nebeskomu, a telo materi zemlji, od kuda je i prišlo.“ Zatim kazuje, svoje odluke o svojoj imovini. Na koncu veli, koji imadu biti ovršitelji njegove oporuke (prokuraduri). Na to pozove notar svjedoke, pred kojima pročita oporuku i pred kojima ju odobri oporučitelj. Oporuke svršavaju riječima: *Na to činih prizvat dobrih i poštovanih ljudi, da budu za svedo-častvo* (nabrajaju se imena svjedoka, obično 4—5 svjedoka), *pred kimi bi štan rečeni tištament i pohvaljen od rečenoga* (oporučitelja) *i cetera.*“

Kundiciliji su obično znatno kraći od oporuke. Pored uvoda, koji je po prilici jednak kao i u oporuci, dolaze u kundiciliju još redovno ove riječi: (Oporučitelj) *„čini prizvat k sebi mene nodara, da mu pišem njega kundicilij v žuntu* (= dopunjak) *svoga tištamenta, ki je pisan v atih mene nodara na miližna* (navodi se godina i dan).“

Protiv oporuke košto i protiv kundicilija pristajao je baštinicima protest, koji su imali obrazložiti pred sudom (pravdom), a najaviti ga kod notara. Svaki ovaki protest (kuntradikacijon) pribilježio se je oporuci dotično kundiciliju.

Za nagodbu (kumpromes) glede diobe porodične baštinjene imovine evo jednoga primjera:

„Kumpromes redi p(okojnoga) Jurja Fugošića. Va ime H(risto)vo, amen, let od njega rojstva 1638., indicijon 6., miseca novebra dan 8. pred Varbnikom na skali s. Martina pred svedoci, Matij Radivoj i Barić Pavan. Pred rečenimi svedoci totu na preženti redi p(okojnoga) Jurja Fugošića, če je Petar Fugošić na ime svoje i svoje bratje i Kate, žena rečenoga p(okojnoga) Jurja, na ime svoje dice. Ki rečeni, imijuć deferenciju meju sobu, a to za blago, ko bihu sami razdilili, i rečeni jesu se konprometili i konpromes meju sobu učinili po zakon bnetački na dobrih i pošto-vanih muži, od Petra obran (= izabran) Garžan Stašić, od Kate Bartol Polonij, dajuć oblast rečenim mužem, da imaju poštimat vse njih deli, tako štabilo, tako mobilo, i vse njih deferencije da imata rečena muža komodat, ke su meju njimi bili dosada i da imata refat, ki bude imel krivo, dajuć tirmen rečenomu kunpromesu dan 8, staveć peni meju robu l(ibar) 50, ki bi na manje prišal, ke peni da gre pol strani, ka bude tvaro stat, a pol kamō odluči gospodin providur.“

Iza kumpromesa slijedila je odluka (*sentencija*) procjenitelja, koja je imala stereotipni oblik. Evo primjera: *„Sentencija redi p(okojnoga) Jurja Fugošića.* Va ime H(ristovo), amen. Mi suci albitri Bartol Polonij i Garžan Stašić, muži obrani meju redmi p. Jurja Fugošića, a to kako se udarži u kunpromesi, ki je pisan po mani nodaru na mi ižna 1638., da imamo poštimat vse njih deli od stabila i mobila, ko bihu sami razdilili na deli pet, i za vse njih deferencije, ke su imeli meju sobu, ke su pred nami govorili i če su po policah pred nas prežentali. I mi jesmo razumeli njih riče i njih police i poštimali njih deli i mi prizivamo dar duha s(ve)ta, da nas nadahne duhom s(ve)tim, da bismo pravo meju njimi učinili.“

Iza toga slijedi potanka dioba imovine sa točnom procjenom pojedinih djelova.

Svaka sentencija imala se je javno pred svjedocima proglasiti i odobriti (po-hvaliti) od dionika imovine. Ako dionici nijesu bili zadovoljni sa prvom sentencijom, mogli su tražiti još jednu novu.

Sve ove privatnopravne isprave pisali su notari u svoje knjige. Stranke mogle su tražiti za svoju porabu prijepise isprava, koje su se njih ticale. Neke su si po-

rodice dale isprave, koje su se njih ticale, u posebne knjige (kvadirne) napisati. Prijepisi javnih isprava, učinjeni po notaru strankama iz notarskih knjiga, ne nose nikada bilješku, da su prijepisi ili kopije, ako se katkada i spominje, da su uzeti iz akata notarskih. Stoga isprave, koje nose bilješku „kopija“, prepisane su naknadno po drugoj kojoj ruci, a nipošto po notaru, koji je prvotno izdao onu ispravu, dotično iz svojih knjiga prepisao.

Osim notara nije mi poznato, da bi još ko drugi vodio knjige o javnim ispravama o promjeni vlasništva glagolskim pismom.

Glagolske isprave, koje su sastavljali kanciliri, pisari, svećenici i žakani slične su onim notarskim, ali nijesu tako konzekventno i točno sastavljane.

R. Strohal.